

El passeig de la Devesa

143

No hi ha un sol passeig de la Devesa. Al parc de la Devesa hi ha diversos passeigs, però només un ha estat, sempre, «el» passeig de la Devesa, al costat del qual van contruir-se unes cases i s'hi va formar un carrer. A aquest carrer se li va donar oficialment el nom de passeig de la Devesa, i això ens permet parlar del parc més important de Girona en aquesta sèrie. No és la nostra intenció, però, fer una història exhaustiva del parc, que d'altres han esbossat ja abans que nosaltres. Fidels a l'esperit d'aquests articles, ens referirem només al carrer que porta el nom de la Devesa i al passeig de plàtans que el flanqueja.

L'origen del passeig de la Devesa tal com ara el coneixem cal cercar-lo en el mandat de l'alcalde Marià Hernández, en una època de forta crisi, de manca de treball i d'excés de misèria. Marià Hernández, avi de Francesc Ciurana, arribà a l'Ajuntament en produir-se l'aixecament d'O'Donnell que posà punt i final al bienni progressista de 1854-56, i va mantenir les regnes del govern municipal fins a 1862. Fou en els sis anys del seu mandat que posa la primera pedra de la Plaça de la Independència i quan la Devesa va registrar la transformació en un parc per a gaudi dels gironins del que fins aleshores havia estat només una arbreda utilitzada sobretot per alimentar les arquitectes municipals mitjançant periòdiques sales, i per què la tropa aquarterada a Girona hi fes els exercicis militars. Les sales periòdiques van continuar, però fins a dates ben recents.

EL CAMP DE MART

Marià Hernández va arribar a un acord amb el governador militar Barcino per obrir un passeig enmig d'aquella arbreda entre el Ter i el Güell. Per aquest motiu, el primer nom que va tenir el passeig fou el de Barcino-Hernández. Foren plantats els plàtans i es va treballar sobre un nou disseny dels passeigs existents amb anterioritat (el «triangle de la Devesa» que es discuteix si fou creat pels francesos o ja hi era abans). Aquest disseny de la rectificació dels passeigs fou realitzat el 1858 per l'arquitecte Martí Sureda —el mateix que tres anys abans dissenyava la plaça de la Independència—, per

Francesc de Manresa i Josep Vidal i Parés. També en aquell temps es posà el pont de la Infanta, sobre el Güell, per donar accés a la Devesa des del que ara és la ronda Ferran Puig. La principal mà d'obra utilitzada foren soldats de la guarnició. Per als exercicis dels soldats, que tradicionalment s'havien fet a la Devesa, va quedar reservat el Camp de Mart, un gran quadril·later avui desaparegut en ser ocupat per la piscina municipal, l'estadi del GEIEG, el pavelló d'esports i les pistes d'hípica. La piscina fou inaugurada la revetlla de Sant Joan de 1934 i fou atorgada en concessió a una empresa privada, «Piscinas de Gerona», el 23 de gener de 1948, Vint-i-cinc anys després aquesta empresa hi construïa, amb permís municipal concedit el 4 de juny de 1972, una discoteca annexa, amb el nom de «Piscis», un frontó i un polisportiu cobert. Tot i que la concessió de la gestió de la piscina i l'ocupació de la discoteca era fins al 1992, el mes de setembre últim «Piscinas de Gerona S. A.» ha renunciat a la concessió sobre la piscina i aquesta ha tornat a ser plenament municipal. Es manté, però, la concessió de la discoteca fins al 1992.

La concessió al GEIEG per fer el seu estadi al Camp de Mart prové del 23 de maig de 1942, i se n'han anat fent successives pròrrogues que situen actualment els drets del club esportiu sobre aquell espai públic fins a l'any 2006.

El pavelló d'esports fou construït l'any 1964 i és plenament municipal. Les pistes d'hípica provenen d'una autorització feta el 3 de març del 1950 per utilitzar a precari el Camp de Mart, i una posterior autorització feta l'1 de maig de 1951 per fer-hi vestidors, bar i altres serveis, i una última concessió feta el 1972 a la «Sociedad Hípica Gerundense», que a més de la pista d'equitació n'hi ha fet dues de tennis i ha posat un ostentós «Private», així en anglès, a l'entrada.

LA CONQUESTA DE TETUAN

El projecte de l'equip Sureda-Manresa-Vidal, promogut i realitzat per Barcino-Hernández, comportava, a més del disseny del Camp de Mart per a exercicis de la tropa i del passeig de plàtans, sis quadril·laterals petits, un

dels quals era ocupat pel jardí vell, fet en èpoques anteriors. Un altre era ocupat pel jardí nou que va fer-se.

En el punt d'unió dels quadril·laterals s'hi deixava una plaça oval per a les exposicions de Fires i Festes de Sant Narcís. Tot plegat, rodejat de jardins a l'anglesa. Com es pot veure fàcilment, aquest projecte ha estat recuperat en part pels autors del pla especial de la Devesa, Xavier Listosella i Xavier Montsalvatge, els quals, després de guanyar, el 25 de febrer de 1983, un concurs d'idees convocat per l'Ajuntament, estan procedint a la redacció definitiva del pla per tal que sigui aprovat i desenvolupat per etapes.

Aquell projecte va anar-se realitzant sota el mandat de l'alcalde de la Unió Liberal, Marià Hernández. Un fet que, com sol passar en política, va servir per donar una empenta a la realització del projecte, fou l'eufòria produïda per l'èxit de l'expedició al Marroc, que va acabar amb la conquesta de Tetuan, el febrer de 1860. Les festes de celebració d'aquesta victòria militar, que foren generals a tot l'Estat amb l'obertura de noves places i l'erecció de monuments commemoratius, van tenir a Girona la seva plasmació en l'empenta definitiva per acabar la realització del parc de la Devesa. Concerts de música militar a la plataforma feta ad hoc van animar els balls festius.

LES MILLORES DE FI DE SEGLE

Successius ajuntaments van anar completant la tasca per a la qual Marià Hernández havia obert el camí. Joan Sabadé, regidor, associat amb Ambrós Detral, va promoure a partir de 1868 millores importants en l'acabat del parc: places circulars amb seients de pedra —part dels quals es conserven— carrers rectes, jardins a l'anglesa amb caminets tortuosos, el rec d'aigua obert al voltant del recinte, el brollador d'estalactites, cobert de molsa que encara decora una plaça de la Devesa, i a la qual el 1893 fou traslladada l'estàtua de la petita Diana que fins aleshores havia estat en un petit jardí del darrera l'Ajuntament, i a la qual se li ha perdut la pista. La reixa de ferro d'entrada fou posada el 1878, i és obra de Martí Sureda, el dissenyador del parc. Fou destruïda parcialment en fer-se el restaurant Rosaleda.

La plaça de braus fou inaugurada el 29 d'octubre de 1897 i amb aquest motiu va perllongar-se el passeig fins a la seva porta. El 19 de març de 1899 es va inaugurar el primer restaurant de la Devesa, i el 12 d'agost del mateix any, el *café*. Per successives concessions municipals, renovades periòdicament, aquest servei s'ha mantingut fins a l'actualitat. L'edifici actual del restaurant Rosaleda és de l'any 1960, tot i que el 1952 ja s'havia fet una ampliació del *café* que va provocar una carta de protesta de les personalitats més significatives del món gironí de la cultura.

De 1927 a 1928 s'ornamentà el passeig amb la balustrada de la banda més pròxima a Ramon Folch.

A un costat, els plàtans, per al passeig lent i reposat; a l'altre, les cases, la calçada, per al treball, el trànsit, les presses quotidianes.

EL PASSEIG I EL CARRER

Totes aquestes instal·lacions flanquegen un costat del que és el passeig principal de la Devesa: el pavelló, l'estadi, la pista hípica, el recinte de fires, el restaurant, la porta d'entrada... A l'altre costat del passeig hi hagué el riu Güell fins que, l'any 1969, fou desviat i canalitzat en el seu tram final. Abans del desviament, però, ja s'havien començat a aixecar, entre Ferran Puig i la plaça de braus i entre el Güell i el passeig de plàtans, una filera de casetes que han donat origen al que és actualment el carrer que porta el nom de Passeig de la Devesa. Entre Ferran Puig i Ramon Folch, la via urbana que flanqueja el passeig principal de la Devesa porta el nom de carrer Güell i és formada per un tros de la carretera N-II —que hi fou desviada, traient-la del seu recorregut anterior per la Gran Via de Jaume I— i l'esplanada que fou l'antic llit del riu i ara serveix d'aparcament i per posar-hi les parades del mercat del dissabte. De fet, aquesta esplanada fou només durant noranta anys el llit del Güell, perquè fins al 1878 va discórrer pel que ara és carrer de Figuerola i en aquella data fou desviat una mica cap a la Devesa, a partir de l'actual ronda de Ferran Puig, a causa del terraplè del ferrocarril que llavors es construïa.

Referint-nos concretament al carrer paral·lel al passeig i que porta el seu nom, que és el que avui ens ocupa, cal dir que el primer intent per obrir-lo al trànsit rodat el portà a terme l'alcalde Manuel Català i Calzada durant el seu mandat (1899-1904). Va fer-hi tallar arbres i portar-hi grans quantitats de pedra de manera que es formés un paviment viable per a vehicles. El seu successor, Francesc de Ciurana i Hernández, va fer posar, durant el seu segon mandat de dos anys, unes pedres guardarodes a l'entrada del passeig per la Ronda de Ferran Puig que hi impedís el pas de carruatges. Pocs anys després es començaven a construir les primeres casetes entre el passeig i el llit del Güell.

A aquelles casetes se n'hi han anat afegint d'altres amb els anys, i algunes han estat substituïdes per edificis de fins a cinc pisos, com el que porta el número 28. N'hi ha també un de planta i quatre pisos (el número 10), un de planta i tres pisos (el 26), i un de planta i dos pisos (el 25). Els altres són cases de planta i pis llevat dels números 6, 13 i el conjunt format pels números 30, 31, 32 i 33, que són de planta baixa. Hi ha també el magatzem d'un parracaire (números 14, 15 i 16), una clínica veterinària (número 29), un taller de fotogravat (número 19), un de fusteria (números 8 i 9), un de reparació d'automòbils (nú-

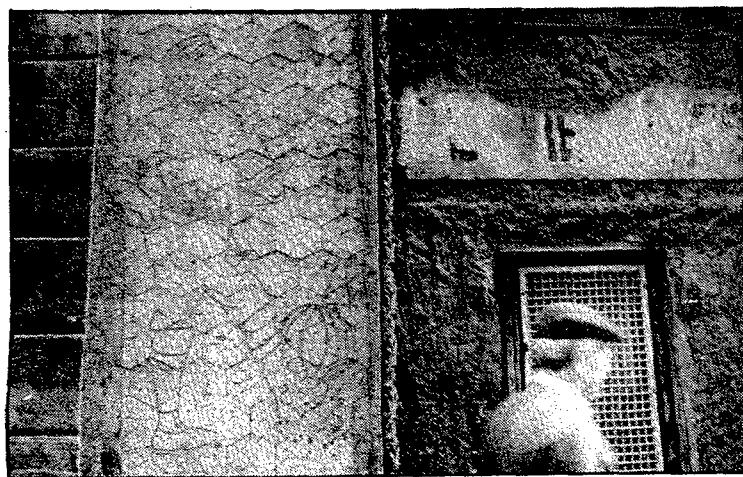
mero 5), dos bars (números 10 i 19) i, a la cantonada amb Ferran Puig, el magatzem d'en Vidal de les gasoses, oficialment «Gasosas La Immortal», on hi hagué temps endarrerir un distribuïdor de materials de construcció. A l'altre extrem del carrer, a la banda més pròxima als gratacels de la Caixa i la plaça de braus, hi ha un petit triangle enjardinat que fa cantonada amb el carrer de Joaquim Vayreda. Una casa que mereix destacar-se és la que porta el número 4, situada al costat del magatzem de gasoses. Fou el primer local on es canviaven els jugadors quan, en els inicis del futbol a Girona, anaven a donar xuts a la Devesa. També hi havia un petit bar. A la façana hi queden restes d'uns mosaics modernistes: els d'un costat representen unes flors, i els de l'altre costat, un futbolista. Tot i que n'han saltat moltes peces, potser encara hom seria a temps de fer-hi una restauració. Bé s'ho mereix.

El passeig arbrat és ocupat, aquest dies de fires que estem vivint, per les barraques i atraccions que constitueixen el principal punt d'interès dels visitants de la festa major gironina. Això és així des de 1960, ja que abans se situaven a la Gran Via i a la plaça de la Independència.

NOMS I MONUMENTS

El primer nom del passeig, quan fou concebut tal com és ara, fou el de Barcino-Hernández, com hem dit, en record de les autoritats que el van fer possible. Fou un nom oficial que aviat quedà ofegat pel més popular, que s'ha mantingut sempre, de passeig de la Devesa. També fou efímer el nom d'avinguda d'Alfonso XIII, que el ple municipal li atorgà el 19 de gener de 1925. L'onze de juny de 1931, l'ajuntament republicà, amb bon criteri, donà carta oficial a la denominació oficial de passeig de la Devesa, nom que només ha registrat un brevíssim interval, sense aplicació real, quan a les acaballes de la guerra civil, el 3 de gener de 1939, se li donà el nom de passeig de Suïssa, en agraïment a l'ajuda rebuda d'aquell país.

Quan les tropes franquistes van entrar a Girona el febrer de 1939, van aixecar en el passeig de la Devesa un obelisc per als caiguts del seu bàndol de la guerra civil. Aquest obelisc fou retirat en fer-se el monument de l'avinguda Ramon Folch, davant de Correus, que posteriorment va ser traslladat a l'actual emplaçament de la plaça de la Diputació.

La caseta on es canviaven els pioners del futbol a Girona continua dempeus al passeig de la Devesa. Al mosaic de la façana, malgrat el deteriorament causat pel pas dels anys, encara és visible la figura d'un futbolista habilitat a l'antiga.

J. Fabre